

Program kandidata za predsednika ZAPS, volitve 2015

Aleš Prijon, u.d.i.a.

Spoštovani kolegi!

ZAPS mora zavzeti aktivnejšo družbeno in strokovno afirmativno vlogo v slovenskem prostoru, saj nas pestita dva temeljna problema:

1. Degradacija prostora

Izguba arhitekturne dediščine in spomenikov [Kolizej, Rakuschev mlin, Plečnikov stadion, Cukrarna, modernistična arhitektura ...] ter stihijska pozidava krajine z enodružinsko gradnjo in nakupovalnimi središči. Država nima niti vizije niti prostorske politike. Razdrobljenost občin povzroča nezmožnost planiranja. Zmeda je prisotna v zakonodaji in upravnih postopkih, državna uprava je nefunkcionalna – ministristva so inertna, neodzivna, upravne enote zaradi nestrokovnosti kadrov pretežno ovirajo postopke. Kontrole zakonitosti v prostoru operativno praktično več ni.

2. Degradacija poklica

Arhitekti in drugi prostorski načrtovalci s svojim delom praktično ne morejo več preživeti. Zapuščajo Slovenijo ali se usmerjajo v druge dejavnosti. Cene arhitekturnih storitev so strmoglavile, kraljujejo nelojalna konkurenca in izsiljevanja na trgu. Arhitekturni poklic je izredno reguliran s kopico zahtevnih pravilnikov, odgovornostmi in obveznostmi, ob tem pa ni zaščiten z minimalnimi pogoji zagotavljanja kvalitete [cena, ki zagotavlja minimalen standard produkta].

Vlada je od leta 2004 v štirih fazah tudi sistematično ukinila javne natečaje. Javna naročila z najpomembnejšim kriterijem najnižje cene so popolnoma neprimeren sistem za posege v prostor. Država arhitekturne storitve enači z naročanjem pisarniškega materiala. Ministrstvo za okolje in prostor ne štiti in ne regulira prostora. Ministrstvo za kulturo šele pripravlja arhitekturno politiko. V državnih odločujočih strukturah že leta prevladuje pravniško in upravno razmišljanje, ki je po svoji naravi neinventivno in nezmožno najti rešitve za ključna vprašanja prostora.

Arhitekturna znanja, tehnična in kulturna so očitno nepotrebna. Na to ne smemo pristati!

ZAPS se v zadnjih letih na takšno stanje ni dovolj aktivno in opazno odzivala. To prakso je potrebno korenito spremeniti. Arhitekti ne izsiljujemo na ulici, vendar moramo jasno in javno izpostaviti svoje prepričanje in svoj glas. Povezati se moramo z ostalimi prizadetimi kulturnimi delavci in strokovnimi združenji, saj se ne borimo le zase, temveč za kvaliteto prostora, torej tudi za prihodnje generacije. Škoda v prostoru je običajno nepovratna, zagotovo pa dolgoletna.

Ostati moramo del srednjeevropskega kulturnega prostora, sicer bomo potonili v tretji svet družbe brez srednjega razreda, z veliko razslojenostjo prebivalstva in degradiranim prostorom. ZAPS je bila »... ustanovljena za zagotavljanje strokovnosti in **varovanja javnega interesa** na področju urejanja prostora in graditve objektov ter varstva tretjih oseb.«, zato je njena odgovornost velika.

NALOGE ZBORNICE:

1. Ureditev cen arhitekturnih storitev

Ponovno je potrebno vzpostaviti stroškovnik oz. cenik, ali začasno vsaj podobno kot v Italiji, obvezen cenovni normativ vsaj za javne investicije. Nedopustno je, da se za zelo zahteven reguliran poklic, kjer sta vse breme in odgovornost zagotavljanja kvalitete naložena nosilcu poklica, država obnaša, kot da gre za strogo tržno storitev, kjer je dopusten vsakršen dumping. To kaže tako na nerazumevanje, kot na nespoštljivost.

Arhitektura je reguliran poklic in kot tak mora biti tudi cenovno zaščiten.

2. Obveznost natečajev

Povrniti moramo obvezo države in občin, da razpišejo javne natečaje za vse javne investicije [ko gre za javni denar] in za vse občutljive posege v prostor [kar je v zakonu že bilo], in sicer glede na investicijsko vrednost celote, ki ne omogoča razbijanja na faze.

Poenostavitev javnih natečajev

Javne natečaje moramo racionalizirati – diverzificirati, po večini morajo postati cenejši in hitrejši, obseg dela natečajnikov pa manjši. Stroški za naročnika morajo biti predvidljivi. Zahtevnejši natečaji so smiselni dvofazni. Predvideti moramo več vrst natečajev za različno zahtevne projekte. Prepovedati moramo izvedbo vabljenih natečajev za tiste projekte, ki se izvajajo iz proračunskih sredstev [državnih in občinskih].

Soorganizacija natečajev z regionalnimi društvi

Pri organizaciji natečajev morajo sodelovati ZAPS in regionalna društva arhitektov in prostorskih načrtovalcev [skupna izvedba], saj društva najbolje poznajo situacijo na terenu in lahko najbolje pripravijo natečajne naloge. Tako ima ZAPS oz. stroka tudi vsaj okviren pregled nad posegi v prostor po celotni Sloveniji.

3. Uzakonitev kriterija kakovosti pri javnih naročilih

Z Ministrstvi je potrebno urediti sistem javnih naročil za arhitekturne storitve. Prvo merilo izbora mora postati kriterij kakovosti, zato mora pri javnem odpiranju sodelovati strokovnjak – arhitekt, obvezni del ponudbe pa so reference arhitekta. Kriterij cene mora upoštevati celotno investicijo izvedbe in »življenja« arhitekture, ne le ceno projektne dokumentacije, predvsem pa ne sme biti prevladujoč. Zakon govori o najugodnejši ponudbi, ki pa nikakor ni najcenejša, kot se to pogosto banalno interpretira.

4. Sprememba prostorske zakonodaje

Vztrajati moramo pri nadaljevanju postopkov za spremembo prostorske zakonodaje in podpreti predlog OdP. V tem pogledu se moramo politično angažirati in se aktivno vključiti v postopke, ob tem pa tudi odločno pritisniti na akterje – MOP, MI. Tendenca javne uprave je, da postopki zastanejo v predalih, česar ne smemo dopustiti.

Zakon o arhitekturi

Nacionalni program za kulturo je sprejet, sprejeti je potrebno še arhitekturno politiko in Zakon o arhitekturi. Prostor mora postati z zakonom zaščiten vrednota in arhitekturni poklic zakonsko vsebinsko reguliran in zaščiten.

5. Poenostavitev projektne dokumentacije

Poenostaviti moramo projektno dokumentacijo [PD], predvsem PGD razbremeniti nepotrebne birokracije in vsebin. PGD naj bo lokacijska dokumentacija + idejni projekt, torej zgolj pogoji umestitve v prostor, vse ostalo pa naj bo predmet PZI. S tem bomo zagotovili, da bo PZI obvezen del projektne dokumentacije, arhitekti pa bodo morali svoje delo opraviti kakovostno, torej izvesti vse faze dokumentacije.

6. Ustanovitev strokovne arbitrarne komisije na regionalnem nivoju

Omogočiti moramo gradnjo dobre arhitekture tudi v primeru slabih izvedbenih aktov – torej ustanoviti institut dovoljevanja odstopanja od izvedbenih aktov v obliki strokovne komisije na regijskem nivoju.

7. Borba za zmanjševanje birokratskih ovir v postopkih

Boriti se moramo proti slabim praksam in tudi slabim uradnikom. Zahtevati moramo osebno odgovornost, tudi z odpuščanjem, obenem pa zaščititi dobre uradnike. Najmanj 2 % državno-upravnih [ne javnih] uradnikov letno je potrebno odpustiti in nadomestiti z novimi, predvsem mladimi in angažiranimi, posebej še na upravnih enotah in ministrstvih.

Prepoznati in propagirati moramo primere dobre prakse na UE. ZAPS mora biti vključena v uradniške koordinacije, ki določajo prakso upravnih enot. Prizadevati si moramo, da imajo uradniki na UE strokovno arhitekturno izobrazbo. Organizirati moramo izobraževanja za uradnike.

Odpraviti moramo [tudi normativno] cel kup slabih praks, ki ustvarjajo birokratske ovire in zaplete – na primer projekti brez predvidenih toleranc, prakso večkratnih zahtev za dopolnitev projekta, skrajne časovne roke soglasodajalcev, arbitrarna tolmačenja referentov v škodo strank itd.

8. Ureditev statusa arhitekta

Uvesti moramo status arhitekta kot samostojnega nosilca dejavnosti – samostojni arhitekt, kot npr. zdravniki in odvetniki, namesto sedanjih »dvoživk« [z licenco ZAPS + SP, SKD, DOO ali kaj drugega]. Danes arhitekti nimamo legitimnosti niti pred bančnim okencem, niti pred investitorji, obenem pa sedanji status ne zagotavlja strokovnih pravic ter omogoča izogibanje strokovni odgovornosti.

9. Ureditev davčnih bremen arhitektov

Ukiniti moramo cedularne obdavčitve za kulturne delavce, ker je družbeno nepravilna in za nizke dohodke neugodna in neprimerna. Namesto tega moramo ponovno vzpostaviti dohodninske lestvice.

Uvesti moramo nižjo stopnjo DDV [kar je veljalo pred uvedbo DDV] za arhitekturne načrte oziroma ukinitve obveznosti plačila DDV, kot to velja za druge regulirane poklice. Tako bo arhitekturna storitev lažje dostopna.

10. Zaščita reguliranega poklica arhitekta

Zaščititi in zakonsko opredeliti moramo kulturni vidik arhitekturnega dela. Boriti se moramo proti ukinjanju reguliranih poklicev v imenu prostega trga, saj se z ukinjanjem niža kvaliteta javnih storitev. Pri tem se moramo povezovati z drugimi inženirji [IZS], pri vprašanih padanja družbenega standarda in zagotavljanja odgovornosti in funkcionalnosti države pa tudi z ostalimi [kultura, šolstvo, zdravstvo].

11. Obvezno izobraževanje članov ZAPS

Da bi zagotovili kakovost arhitekturnih storitev in posegov v prostor, se morajo člani ZAPS obvezno izobraževati. Tovrstna obremenitev članov mora biti sicer nizka, vendar konstantna. Člani naj bi svojo licenco vsake 4 leta potrdili z zbranim številom izobraževalnih točk, ki jih bodo pridobili s sodelovanjem na razstavah, konferencah, predavanjih, okroglih mizah in ekskurzijah. Izobraževanje mora vsebovati tako tehnično, še bolj pa kulturno komponento. Izobraževanje ne sme biti EPP proizvajalcev.

12. Podpora nacionalnim strokovnim projektom

Pri organizaciji razstav, strokovnih konferenc in nagrad bo ZAPS podprla društva in obstoječe arhitekturne galerije in hiše, ne pa konkurirala s svojimi dogodki. ZAPS mora tudi finančno podpreti pomembne strokovne projekte na nacionalni ravni, npr. Plečnikovo nagrado, Piranske dneve arhitekture, revijo AB. V podporo je potrebno vključevati tudi druge strokovne subjekte: obe fakulteti, muzeje, zavode za varstvo dediščine itd..

13. Nadgraditev področij svetovanja članstvu, informiranja

Strokovnemu svetovanju moramo dodati tudi pravno svetovanje in podporo članstvu, saj smo arhitekti večkrat pod pritiski, ki niso zgolj strokovni. Informiranje moramo aktualizirati in organizirati glede na pomembnost, ne zgolj kliping.

14. Odgovornost članov ZAPS

Zbornica mora aktivno preprečevati zlorabe licenc, od prakse posojanja žigov, do neetičnega postopanja v postopkih. Prav tako mora sankcionirati prakso dumpinga v smislu, da preverja kvaliteto dokumentacije, ki je bila izdelana za manj kot pol cene priporočila zbornice.

V primerih prijavljanja članov disciplinskim organom zaradi zagotavljanja pravniške prednosti v katerih drugih, na primer odškodninskih postopkih, kar je žal tudi že postala praksa, pa mora Zbornica svoje člane zaščititi in jih ne sankcionirati zaradi minornih nepravilnosti, ki jih je v tako obsežni dokumentaciji skoraj nemogoče izključiti.

15. Zmanjšanje obremenitev članov ZAPS

Pristojbine za vodenje imenika moramo občutno znižati, članarine pa glede na finančno zmožnost zbornice.

16. Družbena in politična angažiranost ZAPS in povezovanje

Ob perečih strokovnih (uničevanje dediščine) in družbenih (status kulturnikov) vprašanjih mora biti zbornica odločna, glasna in tudi konfliktna, ko je to potrebno. Odzivati se moramo na aktualne dogodke, se javno opredeljevati, organizirati akcije podpore, še posebej regionalnim društvom arhitektov pa tudi drugim kulturnim društvom (pisatelji, likovniki, itd.). Povezovati se moramo s strokovnimi združenji in civilno družbo pri konkretnih projektih. Pri sprejemanju zakonodaje nam morajo pomagati drugi zainteresirani družbeni subjekti. Kadar je potrebno, se mora ZAPS predvsem medijsko izpostaviti.

17. Ukinitve samostojne nagrade Zlati svinčnik

Nagrada ZAPS naj se ukine ali podeli ob Plečnikovih nagradah, da s poplavo nagrad ne razvrednotimo njihovega pomena. Zadržati pa je potrebno nagrado Zbornice za življenjsko delo ali izjemen dosežek v stroki.

18. Profesionalnost funkcije predsednika, mandat izvoljenih funkcionarjev

Predsednik ZAPS naj se v času mandata strokovno posveti zgolj Zbornici. Med predsedniškim mandatom naj ne projektira, da ne bi zašel v konflikt interesov.

Mandat izvoljenih funkcionarjev (člani skupščine ZAPS, matičnih sekcij, itd.) mora znašati 3 – 4 leta, da lahko člani tudi v praksi implementirajo svojo politiko in zamisli.

Najožja delovna ekipa s katero nameravam strokovno voditi zbornico:

Dešman Mihael – arhitekturna politika

Stanič Ivan - zakonodaja

Suhadolc Mima – informiranje

Za predsednika ZAPS kandidiram s podporo IO Društva Arhitektov Ljubljana, ki me je predlagal za kandidata. Mojo kandidaturo in program so podprli tudi naslednji arhitekti (po abecednem redu):

Berlot Igor
doc. dr. Blenkuš Matej
Bogataj Rok
Briški Boris
Cajnko Majda
Debelak Boštjan
Demšar Gašper
Dešman Katarina
doc. Dešman Mihael
Divjak Alenka
Furlan Prijon Ariana
Furman Gorazd
Gabrovec Andreja
Gašperšič Matej
Hrausky Andrej
Ivanič Maja
Jug Andreja
Kavčič Lenka

prof. Kobe Jurij
Korsič Anastasija
doc. mag. Krušec Tomaž
Kuhar Špela
Lesnik Robi
Ljubanović Vlatka
mag. Lesnik Špela
Lipnik Vehovar Kaja
Maechtig Tomaž
Medvešček Gašper
Milič Miha
doc. dr. Novljan Tomaž
Peterkoč Jože
doc. mag. Planišček Anja
Poboljšaj Marjan
Potokar Robert
Prijon Jernej
Razinger Vid

Rozman Č. Božo
Suhadolc Mima
Vehovar Arne
Vekić Petar
Vodnik Klemen
prof. dr. Vodopivec Aleš
Volk Boris
Volk Miha
Vozlič Matej
Vozlič Vesna
Vrhunc Urška
Zadravec J. Janko
doc. Mitja Zorc
prof. Zorec Maruša
Žepič Katja
Živec Maša
Žižek Anton
Žnidaršič Rok